

МИХАЙЛО БУЖИНСЬКИЙ.

ДО БІОГРАФІЇ В. А. ЛУКАШЕВИЧА.

Серед членів різних таємних товариств початку ХІХ ст. давно звернув на себе особливу увагу Василь Лукич Лукашевич. Багатий поміщик Переяславського повіту на Полтавщині—Лукашевич служив у „Министерстве внутренних дел“, але в 1807 році звільнено його від служби, як можна думати, в зв'язку з тим, що на якомусь обіді він проголосив тоста „за здоровье Бонапарта“. Повернувшись після звільнення до себе в баришпільський маєток, Лукашевич продовжує служити на різних виборних посадах, а з 1812 до 1826 рр. переяславським маршалком. 1817 року він пристає в „Союз Благоденствия“, який пізніш перетворюється на „Південне Товариство“. З 1818 року він членом масонських лож—полтавської „Любовь к Истине“, київської „Соединенных Славян“. Приблизно в ці-ж самі роки почало утворюватись „Малоросійське таємне товариство“ з яскравою самостійницькою течією, що одним із організаторів його (є деякі підстави думати) був Лукашевич.

18 січня 1826 року Лукашевича заарештовано й негайно виряджено до Петербургу. Тут Лукашевича ув'язнено до Петропавловської фортеці, і переводилось слідство як „о прикосновенном к делу о злоумышленном тайном обществе“ (декабристи, „Малоросійське таємне товариство“). Яскравих доказів про належність Лукашевича до цих таємних товариств не було, не зміг і Лукашевич довести своє alibi. Тому з наказу Миколи І Лукашевича 15 вересня 1826 року одіслано в його маєток, у Баришпіль, без права виїздити відтіля щей під догляд поліції. При цьому кн. Репніну, що був тоді за малоросійського генерал-губернатора, запропоновано що-місяця повідомляти „начальника Главного Штаба Е. И. В.“ про „образ жизни“ Лукашевича. З царського-ж таки наказу 3 листопада 1828 року ці щомісячні повідомлення припинено, але потверджено чинити за поведженням Лукашевича „тайный и бдительный надзор и при первом случае отступления его от порядка или когда что в поведении его замечено будет, доносить непременно и немедленно“. 1829 року Лукашевич просить шефа жандармів Бенкендорфа дозволу переїхати на життя до другого свого маєтку. Це дозволено, але в проханні Лукашевича „снять с него надзор“ відмовлено. 24 березня 1832 року Лукашевича звільнено від „надзору“ але кн. Репніну запропоновано робити за ним „секретное наблюдение¹⁾“.

Можна було-б гадати, що після цього уряд уже й забув про існування Лукашевича, але знайдена оце в архіві „канцелярии полтавского, черниговского и харьковского генерал-губернатора“ справа відкидає таку думку. Справа ця має заголовок: „Дело по отношению г. генерал-лейтенанта Дубельта на счет доставления сведения о коллежском советнике Василие Лукашевиче. Началось 27 мая 1850 года“. Зміст цієї справи такий: 27 травня 1850 року полтавський, чернігівський та харківський генерал-губернатор Кокошкин одержав від „3-го отделения“ такого листа:

¹ Усі ці відомості подаються за справами архіву „малоросійського военного губернатора“: 1826 р.—№ 19, 1826—27 рр.—№ 86, 1828 р.—№ 221, 1829—32 рр.—№ 23.

III-е отдѣленіе Собствен-
ной Его Императорск.
Величества Канцеляріи
I Экспедиція в С. Петер-
бургѣ 18 мая 1850 года.
№ 1027.

Секретно.

Милостивый Государь

Сергѣй Александровичъ!

Отъ 5-го января 1833 г. № 24, генераль-адъютантъ графъ Бенкендорфъ относился къ бывшему генераль-губернатору князю Рѣпину на счетъ прикосновеннаго къ дѣлу объ открытыхъ въ 1825 г. тайныхъ обществахъ и состоящаго подъ секретнымъ надзоромъ коллежскаго совѣтника Василя Лукашевича.

За отсутствіемъ г. генераль-адъютанта графа Орлова, имѣю честь покорнѣйше просить Ваше Превосходительство почтить меня увѣдомленіемъ о всѣхъ перемѣнахъ въ жизни г. Лукашевича съ 1833 г., равно о нынѣшнемъ его мѣстопребываніи и образѣ мыслей.

Его Пр-ву Примите увѣреніе въ истинномъ моемъ почтеніи и преданности.
С. А. Кокошкину. Л. Дубельтъ.

Генерал-губернаторъ звернувся зараз у Полтаву,—до помішника архіваріуса з пропозицією негайно відшукати в архіві всі справи про Лукашевича й надіслати їх до Харкова для ознайомлення з ними взагалі, і зокрема з папером Бенкендорфа з 5/1 1833 р. № 24. Справи надіслано до генерал-губернатора, крім вищезазначеного Бенкендорфового паперу, якого не знайдено й на повторну вимогу Кокошкина.

Разом з цим Кокошкин пропонував полтавському гражданському губернаторові навести й подати відомості „о всех переменах в жизни г. Лукашевича с 1833 г., равно о нынешнем его местопребывании и образе мыслей“.

На підставі одержаних відомостей від полтавського гражданского губернатора, генерал-губернатор Кокошкин надіслав до генерала Дубельта таку відповідь:

№ 271.

26 іюля 1850 года.
Харьковѣ.

Милостивый Государь

Леонтій Васильевичъ!

Секретно.

Вслѣдствіе отношенія Вашего Превосходительства отъ 18 минушаго мая за № 1027 о доставленіи Вамъ свѣдѣній о всѣхъ перемѣнахъ въ жизни состоящаго подъ секретнымъ надзоромъ коллежскаго совѣтника Василя Лукашевича, равно о нынѣшнемъ его мѣстопребываніи и образѣ мыслей, имѣю честь увѣдомить Васъ, М. Г., что Г. Лукашевичъ, какъ удостовѣряетъ переяславскій уездный предводитель дворянства, пользуется общимъ уваженіемъ въ уездѣ, ведетъ жизнь уединенную въ собственномъ имѣнніи своемъ въ м. Бориспольѣ, занимается хозяйствомъ, и имѣетъ отъ роду нынѣ болѣе 60 лѣтъ.

При семъ долгомъ Считаю присовокупить, что по удостовѣренію переяславскаго предводителя дворянства въ образѣ мыслей коллежскаго совѣтника Лукашевича не наблюдается ничего несовмѣстнаго съ обязанностями вѣрноподаннаго и преданнаго престолу и отечеству.

Примите, Ваше Превосходительство, увѣреніе въ совершенномъ моемъ почтеніи и преданности.
С. Кокошкинъ.

Его превосходительству Л. В. Дубельту.

Цікаво, що після перерви в 18 років Третій Відділ знову згадує про Лукашевича. За підставу такої уваги з боку уряду до Лукашевича, можна думати, була участь його, хоч цілком і не доведена, в „Південному товаристві“ та в „Малоросійському таємному товаристві“.